

Turner, viatges i aquarel·les

Del 16 de setembre al 7 de novembre la Fundació la Caixa i la Tate Gallery de Londres presenten al Palau Macaia una exposició de 85 aquarel·les i dibuixos del paisatgista romàntic anglès Turner.

L'artista romàntic estava fascinat per la dimensió inabastable i la força devastadora de la naturalesa. L'home ja no és, com en el Renaixement, el centre de l'univers, sinó un element secundari del paisatge. La natura i el paisatge romàntic empetteixen l'home, un ésser sobrepasat per aquesta natura que ho pot tot. Per això, l'artista es delia en les grans construccions en runes, símbol de la caducitat humana i la bellesa de la destrucció. Són paisatges desbordants, mai bucòlics, allò que sedueix el creador romàntic. Muntanyes abruptes, runes, boira, tempestes marines, homes diminuts, postes de sol, incendis, viatges... Aquests són els temes dels paisatges de Turner, un artista romàntic, del seu temps, que va ser i encara és el millor paisatgista que ha donat Anglaterra. Per la seva recerca i pel domini de les tècniques del color i de la llum i per la seva gosadia, sobretot al final de la seva vida, que el conduí a les portes de l'abstracció.

Joseph Mallord Williams Turner moria el 19 de desembre del 1851, a 76 anys. La seva voluntat era que les millors pintures que havia produït anessin a la National Gallery de Londres. Però, després de la seva mort, els familiars van impugnar el testament. El contenciós s'allargà cinc anys. Finalment, la família es va quedar els diners de la fortuna personal del pintor i la seva obra, íntegra, passava a mans de l'estat. Tres-cents olis i més de vint-mil aquarel·les i dibuixos formaven la producció pictòrica de Turner. La col·lecció va estar dividida durant molts anys entre la National Gallery,

la Tate Gallery, i el Museu Britànic fins que al 1987 foren inaugurats uns annexos d'aquest últim museu, on des de llavors hi ha permanentment exposada l'obra d'aquest pintor romàntic.

L'exposició "J. M. W. Turner 1775-1851. Impressions de

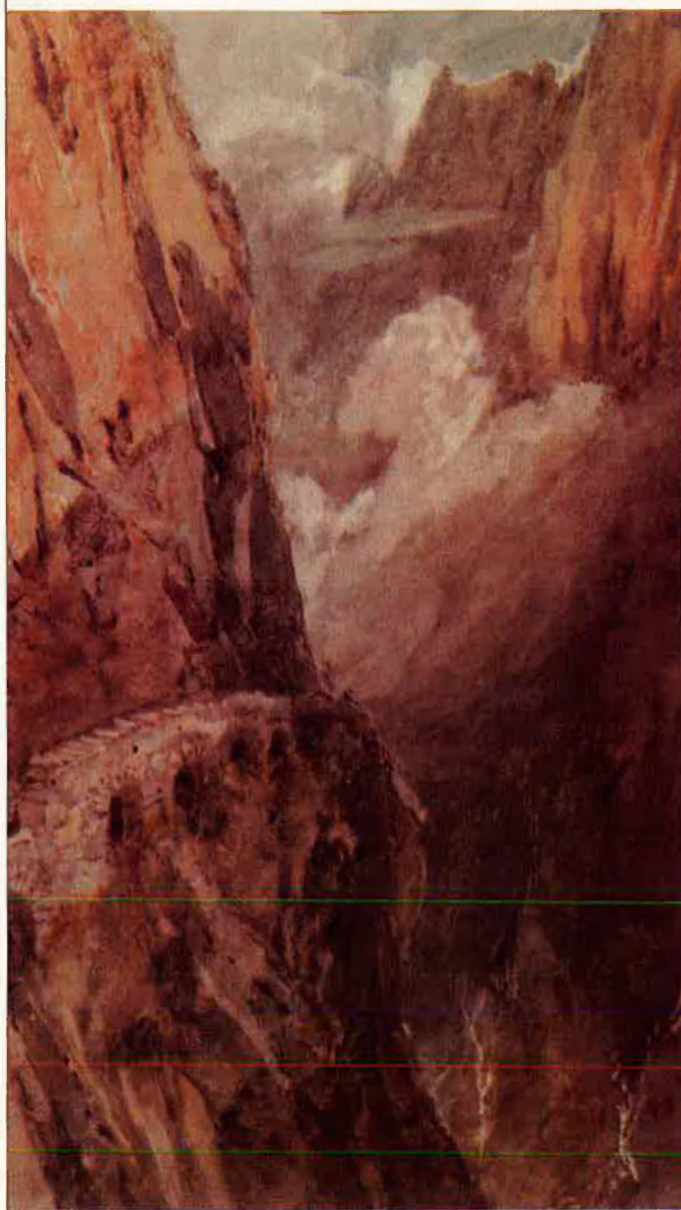
Gran Bretanya i el continent europeu", formada per 85 aquarel·les i dibuixos preparatoris, segueix la trajectòria artística del pintor a través dels molts viatges que Turner féu per Anglaterra, el País de Gal·les, Escòcia, França, Itàlia, Suïssa i el Luxemburg. "L'exposició que

presentem permet de seguir pas a pas el procés de l'artista fins a aconseguir la liberalització total del color, fins a dissoldre la seva pintura en explosions tonals que recreen els fenòmens atmosfèrics amb precisió i emotivitat inigualables", explica Lluís Monreal, director general de la Fundació la Caixa.

DOMINI DE L'OFICI

Turner inicià la seva carrera pictòrica de ben jove. El seu pare, que era barber, exposava els quadres de Turner a la botiga, on podien ser adquirits. Hàbil dibuixant, els primers treballs li foren encomanats per alguns arquitectes i pel topògraf Thomas Malton. Però Turner era més ambiciós i, per això, als catorze anys, va ingressar a la Royal Academy, on anys a venir es convertí en professor de perspectiva i en membre de l'entitat. En aquesta primera etapa treballà sobretot l'estudi de la figura humana.

A l'últim terç del segle XVIII es començaven a popularitzar les revistes il·lustrades i els llibres de viatges també il·lustrats. El Turner paisatgista, que de ben petit ja era un gran amant dels viatges (primer recorrent la Gran Bretanya i, a partir del 1802, viatjant per diversos països europeus), va executar al llarg de la vida un gran nombre d'encàrrecs sobre sèries de gravats d'indrets concrets. En l'exposició podem veure algunes aquarel·les i dibuixos de la sèrie "Rius d'Anglaterra" (1822-1827), que li encarregà l'editor Bernard Cooke; "Ports d'Anglaterra" (1825-1828), produïda pel gravador Thomas Lupton; o "Rius de França" (1832), publicada

El pas de Sant Gotard, 1802. Durant el primer viatge que Turner féu a Suïssa, quedà fascinat per les vertiginoses profunditats de l'espadat.

ARXIU

Incendi del Parlament, 1834. ARXIU
Turner va ser testimoni directe de l'incendi que es va declarar al Palau de Westminster i que va afectar el Parlament.

per Charles Heath. També col·laborà en il·lustracions d'obres literàries d'autors contemporanis com el poeta Samuel Rogers o els escriptors Walter Scott, Thomas Campbell, Thomas Moore i Lord Byron.

Turner fou conegut i reconegut aviat per la seva perfecció realista, segons les normes tradicionals que regien la pintura, i va fascinar la classe alta de l'època. Un bon grapat de mecenes li varen adquirir o encarregar obres. Els més importants foren Walter Fawkes, per a qui el pintor realitzà un gran nombre de paisatges entorn de la finca que tenia a Yorkshire; William Beckford, que li encarregà de recrear l'Abadia Font-hill, de la seva propietat; o Lord Egremont, per a qui Turner plasmà la mansió de Petworth. També hi ha representada en la mostra una selecció dels estudis preparatoris d'aquestes obres.

A banda encàrrecs, Turner realitzà projectes propis, com la sèrie de cent dibuixos gravats titulada "Liber Studiorum", a la manera del "Liber Veritatis" que havia confeccionat temps abans el pintor francès Caude Lorrain, un dels artistes que més va influir Turner. El "Liber Studiorum" tenia l'afany de presentar davant el públic tota

Cérvoles al parc de Petworth, 1827. ARXIU
Estudi preliminar d'una de les obres que Lord Egremont va encarregar a Turner.

Vista de les Gorges de l'Avon, 1791. ARXIU
El va pintar als setze anys, en el transcurs del primer viatge d'una certa importància que feia.

la gamma temàtica de les seves obres. Per això dividí les imatges en sis categories: paisatge muntanyós, pastoral, marí, arquitectònic i P. E. (paisatge pastoral elevat). La sèrie, realitzada en 1807, demostrà l'amplitud de la gamma temàtica de la seva obra paisatgística.

LA TÈCNICA

Turner va aconseguir de dignificar el gènere aquarel·lístic, considerat menor en la seva època, i la temàtica paisatgista,

L'Abadia de Kirkstall, sobre el riu Aire, 1824. ARXIU
Una de les aquarel·les que formen la sèrie "Els Rius d'Anglaterra".

Programació en abonament

TEMPORADA 1993 1994

Octubre, novembre, desembre

**LA SENYORA FLORENTINA
I EL SEU AMOR HOMER**

DE MERCÈ RODOREDÀ

Gener

ESPECTRES

D'HENRIK IBSEN

Febrer, març

FOGAÇ

DE JOSEP M. BENET I JORNET

Abril, maig, juny

**COLOMETA LA GITANA
o el retorn dels confinats****QUI...COMPRA MADUIXES?**

D'EMILI VILANOVA

Els dilluns del Romea
Cicle de diàlegs

Desembre

EL MERCAT DE LES DELÍCIES

DE RAMON GOMIS

Febrer

LA FESTA

DE LLUÏSA CUNILLÉ

Març

EL CONCURS

DE JOAN CAVALLÉ

Maig

COM UN MIRALL ENTELAT

DE MIQUEL M. GIBERT

que era dels temes menys valorats en la jerarquia establerta pels cercles artístics d'aleshores. "Les aquarel·les de Turner, lluny de posseir un interès merament secundari, ocupen per dret propi un lloc força destacat dintre la seva obra, a causa de la poderosa concepció de les imatges. Si això ja era cert en vida de l'artista, que tot sovint exhibia les seves aquarel·les al costat dels seus olis, a partir de la seva mort aquest judici es va veure confirmat per milers de dibuixos i aquarel·les, els quals han contribuït a eixamplar la ja extraordinària dimensió de la seva pintura", escriu en el catàleg Ian Warrel, comissari de l'exposició i conservador de l'obra de Turner a la Tate Gallery.

El pintor romàntic no va deixar mai d'experimentar i progressar en la tècnica de l'aquarel·la mentre, progressivament, anava abandonant el delicat treball de la topografia per lliurar-se a atrevides evocacions de la llum i de l'ambient, amb la voluntat de captar impressions. Rebregava el paper i el gratava amb l'ungla del polze —que havia deixat créixer expressament—, hi aplicava agents recobridors com goma o reïna, combinava l'aquarel·la amb l'aiguada, pintava sobre paper de color blau, marró o gris... "Turner no té cap procediment establert, però escampa els colors fins que expressa la idea que té dins el cap", va deixar escrit Farington, gravador i col·laborador de l'artista, ja al 1799. Aquesta recerca es pot apreciar en obres com *El castell de Dolbadarn: estudi de color*, on utilitza l'aquarel·la mescada amb pasta i recobriments sobre fons blau; *La Source de l'Aveiron*, realitzat amb llapis, aquarel·la amb raspadures sobre paper preparat amb aiguada grisa; o *La carretera del Sant Gotard entre Amsteg i Wassen*, on Turner emprà la tècnica denominada d'assecatge, mitjançant la qual el color humit s'elimina per mitjà de l'aplicació de paper assecat o

de molla de pa fins a fer emergir el paper blanc que hi havia dessota.

Turner també utilitzava l'aquarel·la en els estudis preparatoris que després pintava a l'oli. És en aquest aspecte que l'artista manifesta la seva gosadia. Ara, els primers assaigs tenien caràcter experimental, amb la finalitat de fomentar el seu desenvolupament artístic. No anaven destinats al públic. Però l'evolució era un fet i, progressivament, va anar imposant una nova manera de concebre el paisatge, més romàntic i menys tradicional, en què la llum i la violència dels fenòmens atmosfèrics convertien l'element humà i les construccions arquitectòniques en mers elements anecdòtics. La tendència dels esbossos i dibuixos preparatoris s'anà desenvolupant. Aquest fet es fa palès sobretot en l'obra més tardana. Les aquarel·les que realitzà en els últims viatges a Suïssa entre 1841 i 1844 en són una prova. Ian Warrel ho explica: "Turner es va presentar davant del seu representant Thomas Griffith amb quinze estudis preliminars de vistes que considerava dignes de ser plenament desenvolupades, a més de quatre aquarel·les basades en aquests esbossos i que volien ser exemples acabats del nou estil. Amb això pretenia rebre l'encàrrec d'un joc de deu aquarel·les per cadascuna de les quals Griffith va proposar un preu de vuitanta guinees, quantitat sensiblement inferior a les pretensions de Turner". El canvi estilístic no va ser entès ni pel gran públic ni pel selecte grup de fidels mecenes que havia conservat al llarg de la seva vida (excepte el crític d'art John Ruskin, que el defensà en els moments de més incomprensió pública). Doncs bé, les últimes peces que evoquen paisatges de Suïssa representen la culminació de l'obra de Turner com a aquarel·lista.

Montse Serra